

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sammelhandschrift - Cod. Karlsruhe 504

[S.l.], [11./12. Jh.]

Berno: Prologus in tonarium

[urn:nbn:de:bsz:31-35452](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-35452)

OMNIS ICIUS REGULARIS MONOCHORDI
constitutio. sedm preclara disertissimi uiri Boetii
instructione in xv chordis consistit. p quas totius
armonie uis rata conexione decurrit. si tamen synemenon
non desit. Quibus etiam adhuc moderni sollertiores unam
infine chorda uelut in quibusda cantibus omnino neces
saria addiderunt. synemenon qq. in inferioribus sicut
in superioribus neqd omnirate cantilene deesset appo
suerunt. Que in quatuor diuiduntur tetrachorda. his no
minibus discreta. Tetrachordum grauium. tetrachordum
finalium. tetrachordum superiorum. tetrachordum excellen
tium. Tetrachordum grauium dicitur. eo qd sit infra tetrachor
dum finalium. & reddat sonum omnium grauissimum. Tetra
chordum finalium. eo qd in eo sit finis omnium tonorum. legit
me currentium. Tetrachordum superiorum. eo qd sit superius
constitutum. Tetrachordum excellentium. quia excellit sono
rum aliorum. In medio horum solet interseri quintum tetra
chordum. qd dicitur synemenon idest coniunctum. Alia qq. q
tuor tetrachorda etiam aliis nominibus titulantur. que ex
principalium incis chordarum uocabulis nominantur.
Utrum quia omnis cantilena in quibusda uocibus scilicet
certis & determinatis sonis quas greci pentaor uo
cant quasi ad similitudinem loquendi ordinabiliter con
textur. ut que admodum in craturum elementis omnium
sermonum series digerit. ita qq. armonie concentus
rationabili sonorum quantitate pinatur. non abire ce

cf. Princip. Abbat. Gerberti. de syll. p. 107.
De re. Musica. tom. 2. p. 67.

credimus. si pp̄t minus eruditos in hac arte decorunde
sonorū modis iuxta maiorū traditionē aliqd uel breuit
dicimus. Habent enī nouē modi. ut antiquitas sagaci
indagauit industria. instar ut reor humane uocis.
que nouē constat officis. idē plectro lingue. pulsū
quatuor demū. repercussione duoz labioz in modū
cimbaloz. cauitate gutturis. & adiutorio pulmonis.
qui in modū follis a ere recipit & remittit. Simili de
causā etiā apollini nouē musas designant. Nunc uero
ipsos modos. put possumus aperire temptemus.

Primus modus ē in breuissimo duarū uocū spacio. & fit
in semitonio. ut in hoc liquet exemplo in grauitate
& acumine. in illa antiphona missus est gabriel angelus.
ad id loci. ad mariam. Itē. uirginem. **S**cds modus
iā pceptibilioris ē utterualli. & fit in tono. ut in hoc.
Missus est gabriel. **T**ercius adhuc paruo diductior.
hoc ē in tono & semitonio. ut in hoc. Ad mariam uirg.
Quartus hoc quoq; p̄tensior. qui fit in duobus tonis.
ut in hoc. Beati qui ambulāt. **Q**uintus adhuc spa
ciosior. id est duobus tonis & semitonio. qd ē diatess.
ut in hoc. Beata es maria. Itē. In illa die stit. & colles
fluerūt. **S**extus nichilominus amplior. id est
tribus tonis continuis. qui tamen rarus est. ut in hoc.
Nam corpus eius. in illo loco. cuius pater feminam
nescit. **S**eptimus hos qq; spacio p̄po supua
dit. constans tribus tonis & semitonio. ut in antiphona
beata agnes. in illo loco. minas euasi sacrilegi tyranni.

Octauū modū
reperies. ut
in eo se licet
loco ubi hab
nit in multa
semitonū &
na integri
ori supōm̄s
fortitur. Na
ulla muscar
quatuor ton
Cuius habes ex
deus meus in
natos mulier
inrouit. It
iusticia in ho
Vtra hunc em
sub alterna p
onabili cant
nā puenes
pgressio mo
pulsus poss
inter se dist
omnibus qu
artis conso
sesquitercia
sonante su

Octauū modū & si rarius in quatuor tonis nā in plenīs
 reperies. ut in hac cōmuniōne. principes persecuti s̄.
 in eo scilicet loco. concupuit anima mea. Ab eo nāq;
 loco ubi habet spoliā multā. ab illa neuma que depo-
 nit in multā usq; ad eā que eleuat in concupuit. sim-
 semitonū & tres toni. nēq; semitonū. que duo semito-
 nia integrū non faciunt tonum. **N**onus modus. pluri-
 ori sup omīs spacio tensus. metā huiusmodi diuisionū
 sortitur. Nam nec ampliōrē isto. nec strictiōrē primo.
 ullā muscarū uocū reperies diuisionē. Constat enim
 quatuor tonis & semitonio. qd̄ est diapente & tonus.
 Cuius habes exemplū in hoc introitu. **A**d te leuauī an-
 deus meus in te confido. Et in hoc responsorio. Inter-
 natos mulierum non surr̄. Et in hoc. **H**ec ē uirgo sap.
 introiuit. Item in acumine in alla antiph̄ iste cognouit
 iusticiā. in hoc loco. & inuentus est in numero scōrū.
Vltra hunc enī nouissimū modū si quas uoces inter se
 sub alterna percussione distantes quesieris. in nullo rati-
 onabili cantu reperies. donec ad diapason consonan-
 tiā puenies. ubi magis ē noue pmutatio uocis. quā
 pgressio modi amplioris. quia nec ipsa humani ap-
 pulsus possibilitas admittit. ut interuallis tā longe
 inter se distantib; aliquis aptus reddat sonus. In his
 omnibus quintū tantū & septimū modus int̄ musicæ
 artis consonantias reperiunt. hoc ē diatesseron qd̄ ē
 sesquitercia. ac diapente qd̄ est sesquialtera. Et tunc con-
 sonantie sunt. quando aliter in secus uirilis ac puerilis

uox partū sonuerit · uel potius eo cantandi genere · qd̄
consuete dicunt organizare · In reliquis uero non sunt
consonantie · sed interualla · & quedā uocū discrimina ·
Sunt & alie consonantie · sicut diapason uidelicet indu
pla p̄portione · tripla quoq; que fit ex diapason &
diapente · Diapason uero & diatesseron quia quā pytha
gorici negent consonantiā eē idcirco quō nec in multi
plici nec insup particulari consistit quantitate · qd̄ pro
priū ē consonantiarū artis musice · sed in multiplici sup
partiente · est enī talis p̄portio ut octo ad tres · que pro
portio in arithmetica dicitur dupla supbipartiens · habet
enī octonarius ternariū bis · cuiusq; partes ei idē duas
unitates · tamen ex imio doctore boetio ptolomei sup
hoc rationē p̄bante necessario facemur eā consonantiā
esse · maxime quō diapason talis ē symphonia · ut quā
cumq; aliā suscipiat consonantiā seruet · nec immuet ·
nec ex consona dissonā reddat · Sicut inq̄t denario
numero qui fuerit additus · intra eū positus · integer
inuiolatusq; seruat̄ · cū in ceteris id ita minime eue
niat · ita etiā in hac consonantiā · Nā si duo trib; adi
cias · q̄nq; continuo reddis · & numeri species immuta
ta est · Si uero eosdem denario adicias · duodecī facis · & bina
rius iunctus denario conseruatus ē · Ex quibus uerbis ap
paret longe aliud eē p̄simplices consonantias cū sonorū
interuallis cantilenā contexere · aliud p̄cōpositas eas de
uoces siue superius siue inferius p̄mutationē resumere ·
De quibus aliqd̄ dicere · alterius est temporis & loci ·

Est a'bis diap
tis uel pauca
negotū nec
finalū dilig
lis sonox inc
omni modo
non diuine ha
Omne enī qd̄ uo
similit̄ a' finis
finis · necessari
finis · Igit̄ ut
nūq̄ non tā n
omniū numer
p̄p̄tatione
numerus finis
cui omnino ex
dicat̄ · ut hoc a
Primū illud p̄n
p̄qd̄ om̄s num
ta · occurrit
mediū & finis
habet · Ex utro
extremitates u
enī & unū · fac
lit̄ duo · Ite sim
Primū q̄ omni
mediū qui

Et si a bis diapason. id est quadrupla. bis ita breuit die
 us. uel pauca de his pferre teptem. que adiuuanti operis
 negotiu necessaria ee putamus. In primis tetrachordū
 finaliu diligentius e intuentū. cui tanta quedā natura
 lis sonox inest uirtus. ut ex quor chordarū ei origine
 omnis modox seu tonox potestas uideat pcedere. Neq em
 nondi uine hanc uim soli quaternario contigit inesse.

Omne enī qd uocam pncipiū. n̄ nisi alicui rei potest ee pncipiū.
 simili & finis. n̄ nisi alicui rei e finis. Sed ubi pncipiū e &
 finis. necessario e & mediū. ut a pncipio p mediū ueniat ad
 finē. Igit ut totū aliquid sit. pncipio & medio & fine constat.

U nū q̄ nota numerus quā pncipiū & fons & origo est
 omnū numerox. qd medio & fine caret. nisi forte
 p̄sup̄tione sic pncipiū ita & finis dicat. Dualis uero
 numerus finē n̄ habet ad quē p mediū uenire debuit.
 cui omnino expers existit. Sup̄ e autē ut ipse pncipiū
 dicat. ut hoc alterū pncipiū sit de illo pmo. illud ū de nullo.

Primū illud pncipiū a q̄ om̄s numeri oriunt̄. hoc ū alterū
 p qd om̄s numeri inueniunt̄. At si uni duo fuerint iunc
 ta. occurrit ternarius p̄m̄ impar. q̄ habet in eium.
 mediū & finē. ubi int̄iecta medietas pares sibi terminos
 habet. Ex utroq̄ enī laterē. circūuallat̄ unitate. & qd
 extremitates iuncte. hoc facit medietas duplicata. Vnū
 enī & unū. faciunt duo. Qd si dixeris bis unū. creant̄ simi
 lit̄ duo. Iue simul iuncta. idē duo & duo. faciunt quatuor.

Primus q̄ omnū numerox e ternarius. cui int̄ duo summa
 mediū q̄ uincit̄ accidit. Quaternarius ū q̄a duas me

dictates obtinuit. & quia tunc artius extrema uincunt. quando
medietas geminat. merito artifex natura iussu creatoris hunc
sibi numerum asciuit. qui insolubili colligationis uinculo clementia
sibi met repugnantia deuinxisset. tria quoque illa musice genera.
idem mundane. humane. & ei que est in instrumentis. rata mo-
dulationis lege conformasset. Merito inquam hic numerus
musice armonie est attributus. qui inferiora superioribus conci-
liat. anime corporisque statum iugabili proportionum competen-
tia federat. bestiales hominum motus componit. mores compo-
nit. iras demonum mitigat. uel potius fugat. ipsam etiam terra
sonorum suorum concentibus celo quodam associat. Si ipsum quoque quaternarium
precedentibus seu naturalibus numeris. idem uni. duobus & tribus
adiunxeris. denarium summam conficies. ut ex hac etiam eius perfec-
tione in decachordo psalterio assuescamus psallere. quoniam
domino sit iocunda decoraque laudatio. Ad octidam antiqui
hunc numerum quaternarium ad anime perfectionem pertinere puta-
bant. sitam fides huic eorum sententie est adhibenda. ut etiam
pythagorici iuris iurandi religionem ex eo sibi facerent di-
cendo. Equidem anime numerum dedit ipse quaternum.
Ad decidam. quod idem quaternarius abinario quem super diximus prin-
cipium esse generat. a quo & octonarius qui est primus cubus percreat.
Nā bis bini qui sunt quatuor. superficies faciunt. bis bini bis soli-
dum corpus. quod est octo. Sub huius numeri mysterio consontus
euangelistarum sonus in orbem terrarum exiit. & in fines orbis
terre dulcissima predicationis eorum uox processit. Huiusmodi
armonie concentum domino esse gratissimum psalmista nouerat.
cum ad psallendum domino mentes hominum quarto inuitabat.

dicens. Psallite domino. psallite. psallite regi nostro. psallite.
 Ergo siue existis que pauca protulimus siue ex aliis que in pre-
 senti minus occurrunt memorie. uel omnino abditata
 latent. satis claret. non sine magno diuini muneris nutu
 hanc uel quaternario esse ingentia. ut totius armonie esse
 ab eo oriatur. & inde uelut ad principium sui origine
 reuertatur. quae admodum illi octo toni semper binis & binis
 ad unam ex quatuor finalibus chordis quadam dictante
 iusticia uelut adparenter redeunt. Unde pulchre eun-
 dem octonarium antiqui iusticia uocauerunt. non solum ob
 super dictam armonice rationis causam. uerum etiam quia
 primus omnium ita soluitur in numeros pariter pares. id est
 quatuor & quatuor. ut nichilominus in numeros eque
 pariter pares id est in duo & duo ipsa diuisio soluiatur.
Nunc putamus diuina gratia inspirauerit aperire conemur:
 qualiter unusquisque autenticus uel suus plagis a suo
 finali progrediens. iterum ad eundem redeat. licet super
 uel infra in uarios se sonos extendat. Ac primo dicen-
 dum quot sunt species diatesseron ac diapente. necnon
 & diapason. Habet enim diatesseron species tres.
 diapente quatuor. diapason septem. Hae quidem spe-
 cies uario modo a quibusdam musicis ordinantur. nos uero
 magistrorum precepta sequentes. iuxta rationem tonorum ordi-
 nabilitate eas ponimus. ut facile intellegere quibus. qui uel
 tenuit nouicia huius artis habuerit. Ergo prima species
 diatesseron constat ex tono. semitonio & tono. exordiū
 sumens a lichanos meson. & finiens in lichanos hypaton.

Cui si adieceris tonū superius. ortū tibi p̄ma species diapente.
Sedā species diatesseron constat ex duob' tonis & semitono.
incipiens amese. & finiens in ypatomeson. Cui si adieceris
tonū superius. erit sedā species diapente. **T**ercia species
diatesseron constat ex semitono & duob' tonis. incipiens
atrite diezeugmenon. & finiens in lychanosmeson. Cui
adhibendus ē tonus inferius. ut fiat tertia species diap̄.
Quarta species diapente constat ex p̄ma specie diatesseron.
adiecto inferius tono. n̄ quidē p̄ eorundē nominū chordis.
sed p̄ eiusdē speciei formā. altius scilicet idē a paranete
diezeugmenon incipiens. ac sic p̄ tonū & semitonū & to
nū in meson descendens. assumptoq; inferius tono quartā
speciem diapente in lychanosmeson finiendo p̄ficiet. ubi
prima diatesseron species exordiū sumit. **D**iapason ū spe
cies p̄uidere facile ē. Si enī a p̄slābanomenos inceperis.
usq; in mese p̄ma species erit. sicq; sēp semitono uel tono
altius p̄ ordinē repetendo. septime speciei finis in paranete
ypboleon erit. Si autē exordiū sumis ab ypatēypaton.
finis p̄me speciei erit in paranete. septime ū in nēteypbot.
Et hęc quidē dispositio specierū in consonantibus scdm̄ uete
res quosdā. sed moderni diligentiores in omnibus. in dia
pente & diapason eis aliquaten' consentiunt. diatesseron
uero speciebus & aliud exordiū & aliū ordinē tribuunt.
Quia enī diapason ex diapente & diatesseron consistit. pri
maq; species diapason ab **A** ad **a** idest a p̄slābano
menos ad mese p̄tingit. cū p̄ma diapente species amese
incipiens in lychanosypaton finiat. incongruum eis

uisum est
nos ypaton
continet.
datur. ha
es ab A ut
species in a
in his duab
Et igit p̄ma
banomenos
tono. semito
diatesseron
scilicet & sem
copiandop
cipis duobus
mese. & un
Diapente ū spe
D. E. F. G. A.
semitono & t
tercia F. G.
tmeson ad t
ditono. sem
nēte diezeu
& semiton
uocū in totū
dispositas. &
ton. & par
synemenon

uisum est ut tetrachordū grauiū qd̄ ē ab eadē lycha
 nos ypaton usq; ad pros lambano men inq; diatesseron
 continet. uelut otiosū & inutile ab his speciebus exclu
 datur. haecq; de causa statuer̄ ut p̄ma diatesseron speci
 es ab **A** usq; **D** p̄tendat̄. & ex eadē **D** p̄ma diapente
 species in acutā **A** p̄ducat̄. sicq; p̄ma diapason species
 in his duabus speciebus ab **A** in **A** contineatur.

Est igit̄ p̄ma species diatesseron. **A. B. C. D.** a pros lam
 banomenos uidelicet ad lychanos ypaton. constans ex
 tono. semitono & tono. scd̄a species **B. C. D. E.** que
 est semitonium & ditonus. tertia **C. D. E. F.** ditonus
 scilicet & semitonium. & sic p̄ omne seriem chordarum
 coputandop q̄ t̄nas. has alternatim tres species inueniet̄. ex
 ceptis duobus locis. scilicet inter par ypatemeson & para
 meson. & int̄ trite synemenon & nete diezeugmenon.

Diapente ū species prima sicut & sup̄ dictū ē continetur.
D. E. F. G. A. tono. semitono. ditono. scd̄a **E. F. G. A. H.**
 semitono & trib; tonis. ab ypatemeson scilicet ad paramese.
 tertia **F. G. A. H. C.** tribus tonis & semitono. a par ypa
 temeson ad trite diezeugmen. quarta **G. A. H. C. D.**
 ditono. semitono & tono. a lychanos meson ad para
 nete diezeugmenon. Has si diligent̄ inspicias. tonoy
 & emitonoy positione inuenies diuersas. & p̄ serie
 uocū intotius monochordi constructione alternatim
 dispositas. exceptis trib; locis. uidelicet int̄ ypatepy
 ton. & par ypatemeson. & int̄ ypatemeson. & trite
 synemenon. & int̄ parameson. & triteyperboleon.

Diapason autē quō his duab; consonantiis cōpletur. tot
habet formas quot subhis continent. Septē q̄ continet
species. p̄ diapente q̄tuor. p̄ diatesseron tres. Quarum
prima inter **A** & **Λ** idē p̄slabanomen & mese continet.
seda abypateypaton ad paramese porrigit. tertia par
ypateypaton & trite diezeugmenon terminat. quarta
alychanosypaton ad paranete dieheugmen p̄tendit.
quinta ypatemeson & nete diezeugmen limitatur.
sexta aparypatemeson ad triteypboleon intendit.
septima aparaneteypboleon adlychanosmeson remit
titur. Quas om̄s si tonoz & semitonoz sitū inspexeris.
ase inuicē distantes uidebis. Id̄ si octauā amese p̄ pa
ramese & trite dieheugmen intendendo ad neteypbo
leon adieceris. ap̄ma non dissentire uidebis. Si uero ab
eadē mese p̄ trite synemen & paranete synemen ascende
ris. eandē quinte notabis. Sic igit̄ diapason septē habet
species. unā min; quā uoces. in quib; octo modoz diuer
sa sit positio. qd̄ sequens expediet oratio. Septē ū tan
tum modos scdm̄ diapason species p̄mū fuisse. sed pro
lomeū octauā sup̄ addidisse. boetiū in musica scimus
tradidisse. In uoz nomina diuersitatēq; quō breuitati
studem; scdm̄ ecclesiasticū usū expediam;.

D E VIII MOD.
Octo itaq; cantionū modis quos abusiue tonos uocam;
ordo ecclesiasticus utit̄. quoz q̄tuor. excelsiores mo
nochordi uoces sortiti sic uocant̄. Autentus protus
idē p̄m; magister. autentus deuterus idē scds magister.
autentus tertius idē tertius magister. autentus quartus

id est quar
dicunt. qu
quoz uida
ne altior
linū q̄tuor
Plagis p̄ti
sublatere e
plagis deum
coe regulas
celsiores ma
Sed amē quā
finales om̄
que uocam
regulares fi
que sunt. h
meson. lych
sunt finales
ant̄ sonori
finit. unre
Cantus igit̄
D finitur.
& quartum
quinti & se
puli idē ser
na & final
tes aperia
magister

idest quartus magister. Autentus enim greci magistros dicunt. quasi auctoratos. idē auctoritate predictos. quoz uidelicet p̄cellit auctoritas. Unde acōparatio ne altioris gradus. hos modos ita uocari obtinuit usus. Aliū q̄tuor inferiora loca possidentes. sic uocantur. Plagis p̄ti. idē lateralis p̄mi subaudit̄ autenti. quasi sublatare ei contineat. & inferior sit. Simili ratione plagis deuteri. plagis trim. plagis tetrardi. Sed nos eoz regulas dantes. Latinis utamur nominibus. & excelsiores magistros. inferiores ū discipulos nominem. Sed antequā eoz intensiones uel remissiones incipiam. finales omnū neruos ostendam. Quatuor sunt uoces que uocantur finales. eo qd̄ in una qualibet harum regulares finiuntur cantiones. uidelicet **D. E. F. G.** que sunt. lychanosypaton. ypatemeson. parypate meson. lychanosmeson. Que idcirco ex omnib; electe sunt finales. qd̄ int̄ septē uocū discrimina inueniantur sonoriores. Extra quas si uel uetus uel noua cantio finiatur. irregularis & n̄ legitimum sine dubio iudicatur. Cantus igit̄ magistri eiq; discipuli idē p̄mi & sc̄di modi **D** finiuntur. secundi magistri eiq; discipuli idē terci & quartimodi in **E.** terci magistri eiq; subiecti idē quinti & sextimodi in **F.** quarti magistri eiq; discipuli idē septimi & octaui modi in **G.** Sed quia nomina & finales eoz dixim. intensionis & remissionis limites aperiamus. Protus itaq; autentus idē primus magister constat ex prima specie diapente. & ex

letur. tot
continet
s. Quatuor
se continet.
tercia par
at. quarta
p̄tendit.
mitatur.
intendit.
meson remit
inspexerit.
ame se p̄ pa
nere y p̄ bo
Si uero ab
men̄ ascende
septē habet
odoz diuer
Septē ū tan
uisse. sed pro
sica scimus
breuitati
D. F. VII. MOD.
nos uocam
siores mo
us protus
eds magister
it tetrardis

+

prima specie diatesseron superius. n̄ qd̄ ibi p̄ma ei spe-
cies exordiat. sed qd̄ forma & similitudo prime illius
speciei que inferius ē hic sub eadē chordarū d̄spositio-
ne continēat. tono scilicet & semitono & tono. Subiu-
galis ū ei constat ex eadē specie diapente. & ex eadem
specie diatesseron inferius. Qd̄ autem dico. tale est.
Primas tonus a suo finali idē alychanos ypaton habet
licentiā ascendendi in diapente hoc ē in mese. & a mese
in parantia diezeugmenē. qd̄ ē p̄ma species diatesseron
comodo q̄ p̄dictū est. Sed ū ton̄ q̄ dicit̄ ei subiugalis.
in eadē diapente ascendit. sed p̄ eadē specie diatesse-
ron inferius alychanos ypaton in p̄slambanomenē
p̄ tonū & semitonū n̄q̄ tonū descendit. Et protus
quidam aliquando unū tonū sup̄ diatesseron licentiā assumit.
similit̄ & ceteri autentici p̄ter deuterū. q̄ semitonū
tantū admittit. n̄q̄ p̄tus infra finale suū descendit
in sonū sibi ueniū. aliquando in teiū. nūquā uero in
legimus eantib̄ in quartū. Similit̄ & alii tres auten-
tici. iuxta ordinē finalium suorum. **D**euterus constat ex
secūda specie diapente. & secūda specie diatesseron superius.
illo scilicet modo q̄ sup̄ taxatū est. subiugalis ei ex eadē
specie diapente. & ex eadē specie diatesseron
inferius. Ex superiore autē sermone. potes & istud
comphendere. **T**ritus autentus q̄ ē ton̄ quintus.
constat ex tertia specie diapente. & tertia specie
diatesseron forma superius. subiugalis eius ex
eadē specie diapente. & ex eadē specie diatesseron

inferius. **V**
quarta spec
tesseron su
dem specie
trif
Omnis itaq; te
diatesseron q
autenticus
uero infra.
Primus igit n̄
raret diezeu
& descendit
ad B. que ē
diapason for
est rarissime
& idē mese.
uel paramef
interduq; a
scriptū est ad
ossidet autē
speciem. sup̄
magister p̄
p̄mitonē ca
P. G. A. ha
ones quas
antus ū dis
lia quatuor

inferius. **V**etrardus autem quod est tonus septimus constat ex
 quarta specie diapente. & prima specie dia-
 tesseron superius. subiugalis ei ex ea-
 dem specie diapente. & ex prima specie diatesseron infe-
 rius.

Omnis itaque tonus subiugalis eandem habet diapente &
 diatesseron quam authenticus eius. differunt autem in hoc quod
 authenticus superius diapente habet diatesseron. subiugalis
 uero infra.

RECAPITULATIO FINIS REI SCOMMUNIORES.

Primus igitur modus uel tonus intendit ad acutam id est pa-
 rane diezeugmenon. raro autem ad e. que est nece diezeugmenon.
 & descendit ad C. id est parhypateypaton. rarissime uero
 ad B. que est ypateypaton. habens inter D & d quartam
 diapason formam. supra uero & infra chordam. & ut dictum
 est rarissime duas inferius. **S**ecundus modus ascendit ad
 a. id est mese. raro autem ad b. uel h. id est ad trite sinemeneion.
 uel paramese. remittit ad A. que est psilabanomenon.
 interdumque adhuc tono inferius que moderni ut superius
 scriptum est addiderunt. & **F** grecalutera notauerunt.

Possidet autem hic modus inter A & a primam diapason
 speciem. superius uero rarius & infra uocem. Et hi sunt.
 magister primus eiusque discipulus. Magistri autem idem
 primum cantum incipit sex neruis. scilicet C. D. E.
 F. G. A. habens cola & comata id est membra & incisio-
 nes quas distinctiones cantus appellamus. incisidem.
Cantus uero discipuli idem secundi toni habet principia lega-
 lia quatuor. A. B. C. D. amutus uero usitata sex.

ei spe
 illis
 positio
 Subiu
 eadem
 est.
 i habet
 amese
 sseron
 galis
 iatesse
 men
 totus
 assumit.
 tonui
 cendit
 ero in
 uten
 at ex
 perus.
 exca
 ron
 stud
 tus.
 perici
 us ex
 tesseron

A · B · C · D · E · F · in quib; habet etiā cola & cōmata.

Quod si primi cantū **C** uel **D** uel **E** uel **F** inceperis. non minus quā ad **C** acutā idē tritiediezeugmen̄ intendas. ut cuius modi sit ascendendo discernas. Si uero secūdi cantū in eisdē inceperis. n̄ minus quā ad **B** deponas. ut cui sit remittendo ostendas. Sed meo iudicio. quatuor tantū p̄ncipia unicuiq; dabuntur. discipulo.

Tercius modus intenditur ad **E**. idē netedieheugmen̄. raro autē ad **F**. & remittit̄ ad **D**. quē lychanosypaton.

Habet p̄ncipia cantus & distinctiones neruis sex. **D · E · F · G · A · H**. possidens int̄ **E** & **e** idē int̄ ypatemeson & netediezeugm̄ quintā diapason speciem. sup̄ uero & infra uocē. Quartus modus ascendit ad **H** idē paramese. raro ad **C**. quē tritiediezeugmen̄. descendit uero ad **B**. continens int̄ **B** & **h** sedam diapason formā. supra uero chorda. Cuius cantus sedm̄ q̄sdā sex neruis legaliter uero quatuor incipit. **B · C · D · E**. & sex distinguit. **B · C · D · E · F · G**. Et hi sunt sedis magister eiq; discipuli.

Quod si magistri cantū **D** uel **E** inceperis. non minor quā ad **D**. idē paranete diezeugmen̄ sit modus intensionis. si discipuli. non minor quā ad **C** depositionis. ut cuius modi sit intendendo uel remittendo discernas.

Quintus modus intendit̄ ad **F** quē trite ypboleon. raro autē ad **G**. & remittit̄ ad **E**. hocē ad ypatemeson. continens int̄ **F** & **f**. sextā diapason speciem. supra uero & infra uocē. Cuius cantus principia & distinctiones sunt sex. **E · F · G · A · H · C**. ab ypatemeson ad tritiedieheugm̄.

Sextus modus
raro autē
& descen
E · F · G
Cuius cantus
sedm̄ q̄sdā
Et hi sunt re
tū **E** uel **F**
sit minimu
remissionu
Septimus m
raro autē a
adyparyp
diapason f
principia
Octauus mo
raro autē a
possidens u
diapason f
annexuit.
ut prim ob
diuersam
huius cantus
D · E · F · G
Et hi sunt q̄rt
inceperis.
discipuli u

Sextus modus ascendit ad e que est trite diezeugmen.
 raro autem ad d. hoc est ad paranete diezeugm.
 & descendit ad c. que est parypateyp. possidens int
 c & e terciã diapason formã. supra u aliqñdo chordã.
 Cuius cantus pñcipia legalia sunt qtuor. **C. D. E. F.**
 scdm qñda sex sicut & distinctiones. **C. D. E. F. G. A.**
 & hi sunt tercius magister eiq. discipuls. Si magistri can
 tũ **E** uel **F** inchoaueris. ad e que est nete diezeugmen
 sit minimus modus intensiõis. discipuli uero ad **D**
 remissionis. ut cui deputari debeat. tali differentia pñficiat.

Septimus modus intendit ad g idẽ paranete ypholcon.
 raro autẽ ad a que est neteypb. & remittit ad **F**. idest
 ad yparypatemeson. continens int **G** & **g** septimam
 diapason speciem. sup u & infra uocẽ. Huius cantus
 principia & distinctiones sunt sex. **F. G. A. h. c. d.**

Octauus modus ascendit ad d idẽ paranete diezeugmen.
 raro autẽ ad e. descendit u ad **D**. idẽ lychanosypaton.
 possidens int **D** & **d** scdm pñmũ magistrũ quartam
 diapason formã. sup u chordã. Hunc enĩ ptolomeus
 annexuit. & quia diapason octaua specie caret. qñã
 ut primõ obtinuit. Qui quãuis eandẽ habeat speciem.
 diuersam habet finalem. & neandẽ ad **C** remissionẽ.
 Huius cantus inieia ut alioy discipuloy legalia sunt qtuor.
D. E. F. G. usurpata sex sic distinctiones. **D. E. F. G. A. h. vel b.**
 & hi sunt qrtus magister eiq. discipuls. Si magistri cantũ **F** uel **G**
 inieperis. ad **f** idẽ trite yphol sit minimus modus intensiõis.
 discipulũ causa supdicte differentie. ad **E**. remissionis.

ta.
 s. non
 endas.
 edi
 nas.
 tuor
 men.
 ypaton.
 e.
 son
 uero
 para
 it u
 ma.
 lega
 quit.
 scpts.
 r qua
 onis.
 eius
 raro
 n.
 supra u
 nes sũt
 uezeugm.

Hec est regula inuentionis & remissionis octo modorum.
& hec sequenda lex eorum. quæ p̄singulorum tonorum p̄p̄ietatibus
omoscencia. subtilis & cauta modernorum sic exarant
diligentia. Antiquitus enim autenti cum plagis & si non
equaliter intendebant. indifferenti tam om̄s in quarta
uel quinta chorda remittebant. qd̄ adhuc multorum
cantuum indifferentes int̄ autentos & subiugales des-
census testant. Unde in pluribus interdum p̄ ascensu ma-
xime u. p̄ descensu fit sepe dubietas. utrum autento an
plagi eorum tribuat̄ p̄p̄ietas. Hinc iuniores subtilius & acu-
tius diiudicantes. & certius legaliusq; discriminauerunt.
nec extoto antiquis consentiunt. nec extoto dissentiunt.
Aunt enim oportere int̄ modos certas esse differentias. ut
eiuscuiq; sint cognoscere possim̄ cantilenas. Sed si p̄m̄
modus ab acuta e. ad **A**. idē antedie heugmenon
ad proslambanomenon remittat. sed s̄ uero a paramiese
que e. b̄ ad eandem **A** deponat. si int̄ **A** & **A** idē int̄
mese & p̄slambanomenon cantus n̄ excedens cōponatur.
& in **D** utriusq; finali regularit̄ terminet. incertū
est cui potius deputetur. Idem coniungit in ceteris.
Ad quā incertitudinē p̄pulsandā. p̄scriptam iuniorum
probamus regulam.

Item uero animaduertendū ē. cū omnis autenticus a suo
finali digrediens licent̄ in nonū sonū ascendat. n̄ qd̄
id semp̄ eueniat. sed qd̄ hec sit scandendi ei potestas.
& n̄ nisi inuicinū sibi & aliquando int̄uū ut sup̄ etiā
aliqud̄ reuigim̄ descendat. subiugalis autē eius in

um.
cavit
ut
inon
arta
ru
des
ma
o an
vacu
amif.
mif.
ut
fipm
non
ramife
unt
ur.
ertu
terif.
nox
sasuo
iqd
ffaf.
etia
in

tuo

Tu hu

inurta

manus

tera tu

ne ta

perum

L

monibu

me g

cor m

di e

Hirga

us oes

B.

ribus

te

cia lris

pe

ca

de

vene

quanta lo
 aut nec
 facti cog
 cantibus
 ualisy di
 lobent nec
 tesseron qu
 quid ntar
 ordosuph
 ad chapen
 psubreua
 signare g
 Benedicat
 Mltre qye
 D. enoua to
 exmuen
 tamen yse
 sonoritate
 totamite
 rispucur
 amen fin
 ide apar
 ore & cito
 hec eade a
 dant & a
 ta. Pen
 ymnium

9.
quintū locū uel etiā aliquando in sextū ascendit. in q̄rtū
autē necesse ē quādoq̄ in quintū descendat. & ex hoc
facilis cognitio autēntici uel sub iugalis sui. q̄d de his
cantibus sc̄m̄endū sit. quā nec ad diapente p̄tingunt.
uel sup̄ diapente si ad hanc p̄tingunt. diatesseron minime
habent. nec inferius diatesseron attingunt. uel si dia-
tesseron quidē inferius habent & supra diapente ali-
quid. itā usq̄ ad diatesseron ascendunt. Talis itaq̄
ordo sup̄ his nobis ē seruandus. Siq̄ autē a finali suo
ad diapente p̄tingit. nec diatesseron inferius habet.
p̄f̄breuitate uel imp̄fectione solem̄ tū subiugali de-
signare. exempli causa. int̄ ptū & c̄i subiugalem.
Benedicat nos d̄s. Celi celorum. Lūte uideat filii.
Alite & precium. In omne terra exiit sonus. &
benedicat terra antiphona licet quā intū ad iudicium aurium
conuenientius sonet ad tertium quā ad quartū. in solū
tamen p̄sent̄ regula repugnat. uerū etiā si sc̄dm̄ hanc
sonoritate uel ipsā inchoare. nullo in ad finale rec-
to tramite sic canendo ut solet. a plurib̄ cantari pote-
ris puenire. At si hanc ad differentia q̄rti toni ita
amen finias. sc̄culorum amen. ac semitono alius
ide ap̄ ap̄ p̄temeson antiphona incipias. absq̄ lesi-
one & errore poteris ad finale puenire. Potest tam̄
hec eade antiphona in illo loco ymnū dicat emen-
dari. & ad tertium tonū sine obstaculo decantari
ita. **Benedicti terra d̄e & omnia nascentium.**
ymnū dicat alt̄. Si uero ad diapente quidē

puent. & nec supra nec infra diatesseron habet cantus.
quia diapente amborum comune est. cantus quoque communissimus.
ita tamen. ut eorum alteri tribuat. cui & frequentior usus habet.
Cecce has antiphonas biduo uiuens & luxoriae & his simi-
les ad partem canimus. has uero que simili modo incipiunt.
& in eundem locum ascendunt & descendunt ad subiuga-
lem eam canimus. *o dñe saluum me fac. & oblatus est quia. o ui-*
Vales uero solent quidam medios tonos uocare. & quia inter
singulos quatuor authenticos eorumque subiugales huiusmodi
reperiiri possunt. hos quatuor illis octo adiciunt. & xii
tonos dinumerare conantur. Si autem cantus ultra dia-
pente aliquid superius ascendit. nec diatesseron infe-
rius habuerit. cantus ille authenticus est. quod frequentius
quia ut exemplo indigeat euenire solet. quamuis hoc
usquequaque non procedat. ut nulla antiphona probari po-
test iste cognouit iusticiam. que supra diapente semi-
tonio. a tono ascendit. infra finalem uero duobus tonis
descendit. quia quarto tono ideo coaptamus. quia neu-
marum euphonia naturaliter repugnante tercio nequimus.
Item dixit cesar ad yppolitum cum tono & semitono supra
diapente altius ascendat. non tam hanc secundam regulam
septimo sed octauo regum tono. non id artis magisterio
dictante. sed uocis sono cogente. Si autem inferius dia-
tesseron cantus habuerit. subiugalis erit. ut in hac
antiphona. in spiritu humilitatis. que in eo loco ubi
dicitur & sic fiat diapente tono super greditur. sed quia
diatesseron habet inferius hoc in loco. hodie. sub iu-

galis erit ut p̄ diximus. Vel certe si utrūq; & supra diapente
 & infra illa diatesseron inuenit habere. autentico magis
 debet aptari. quāquā hec regula parti insecta cantorū
 partim longo usu inueterata: constat omnino in multis
 uicinata. tum in cottidianis antiphonis que inueniuntur
 cōposite ex psalmis. tū etiā in aliis plurimis cantionibus
 nocturnis ac diurnis. Qd̄ quidē aliquatenus ad regulā pos
 set corrigi. si in olita consuetudo ab ore cantantiū ullomo
 do posset euelli. ut paucis subter postis liquebit exemplis.
 Petrus autem antiphona in fine a multis uolent̄ inflectit̄
 ad formā toni terti uel quarti. cū p̄ om̄a sit p̄mi. & p̄ suū
 dyastema & systema hoc ē cōma & cola ad finale eiusdem
 semp̄ recurrat toni. ita canendo. Petrus autē seruabatur
 in carcere. *ITEM. & oratio fiebat p̄ eo sine intermissione*
ITEM. Amen. ab ecclesia ad d̄m. Vbi in syllaba ad & sequenti
 uerbo apud quosdā incipit̄ a recto deuiare. & in tertiū uel qūrtū
 tonū declinare. Qd̄ tam̄ eiusdē neumus si quis curat poterit
 emendare. siq; cantare. *Ab ecclesia ad deum.*
 Similit̄ he antiphone & respicientes & pastor bonus cū sint
 magis terti toni. apud plerosq; min̄ regularit̄ sortiunt̄
 finē octauū. Qd̄ talit̄ potest corrigi. si in fine harū antipho
 narū ubi canendū ē alleluia. a p̄ma syllaba que ē al que ue
 nit in mese. p̄ diatesseron connumeratis in medio uocibus
 in finale descendat̄ ita. *alleluia.* Et haec ideo magis terti
 toni auctoritate regim̄. q̄a iuxta illū sup̄ diapente diates
 seron habent. iuxta octauū ū inferius diatesseron carent.
 cū sup̄ diapente tono altius abundant. Considerata

habet cantus.
 us q; q; cōmuni
 quentior usus h
 corat & his sim
 modo incipiunt
 unt ad subuaga
 latus est quā
 art. & q̄a inter
 iugales huiusmodi
 adiciunt. & xii
 cantus ultra dia
 diatesseron infe
 qd̄ frequentio
 t. quāuis hoc
 phona p̄bari po
 diapente semi
 u duob; tonis
 utam. q̄a neu
 e terti neq; mus.
 ntonio supra
 d̄m regulam
 us magister ro
 inferius dia
 it. ut in hac
 neoloco ubi
 redit. sed q̄a
 oodie. sub iu

tamen sonox natura octauo uel septimo satis ecordant.
De cottidianis uero feriarum antiphonis plurime pincuria ita
sunt deprauate. ut quedam que sunt primi toni ad quartum.
quedam secundi ad octauum sunt declinate. & quod adhuc peius
uel turpius est in fine nec quartum nec octauum nec alicuius
octo modorum regula sequitur. sed nescio qua supsticiosa
usurpatione contra legem omnium modorum mirabiliter
uel potius miserabiliter & turpiter in olita consuetudine
finiantur. Cui rei exemplum est in antiphonis huius.

Acedidi propter quod locutus sum. **Itē. Facti sumus**
sicut consolati. Idem fit in pluribus aliis.

Que cum tono regantur dissimili. sine clauduntur consimili.
Qui finis cum neutre antiphone ecordeat principio. in ul-
timo sono uidetur similis quinto. cum tamen non sit ipsius. nec
octo modorum alicuius. Unde nequeosatis mirari unde
ineptia hec primo oriretur. magisque miror & stupeo quod
adhuc apud multos prudentes clericos sine considera-
tione in usu quasi pre lege tenetur. cum ex ipsa tonorum propo-
sitione absurditas hec facile possit intelligi & improbari.
& error inolitus sicut apud plurimos actum est ratio cursu
corrigi & emendari. Sed quia difficile est omnibus in com-
munibus uerbis persuaderi. quorundam tamen hec audientium
fortassis ut sapiant consuletur errori.

Interdum etiam miro quodam euenit modo. ut unum idemque
melum eque congruenterque nunc hoc nunc illo tono
possit cantari. ueluti hec antiphone. que tam sexto quam

octauo & quod
bus eo aptari
Remo te condemp
Quatuor quedam ca
nonnulli eas in
tur inflectere.
tam quatuor qu
Responsoria uer
cantant. etiam pl
etiam placabili
Antiphone que u
etiam. orex gem
inter partem & ei
omnes supradunt
habent. in quibus
subugali preua
non solum diate
inuenit. ut in
spiritu ueritati
errent. quod cas di
bent ad partem in
errorum anfractu
re. utrum cantu
an legitime cu
absolui fiat. si
ne bene conue
superius cane

11.
octauo & quedam septimo possunt cantari. eorumque finali-
bus eo aptari. **G**loriosi principes terre. Qui o[mn]i[m] animas sua.
Nemo te condempnauit. Malos male p[er]det. Non uult d[omi]n[u]s uia.
Quarum quedam cum p[ro]p[ri]e sint sexti. quedam octauu uel septimu.
nonnulli eas magis uolunt quam uere. ad terciu conan-
tur inflectere. Item hoc responsoriu Genti peccatrici
tam quatu quam septimi sono regi uidet. unde & eide
responsori uersus apud alios ad quatu tommodu ita
canit. esto placabilis apud alios u[el] ad septimu ita.
esto placabilis sup nequitia. Ipsum tam est quatu.
Antiphone que uniformiter ab o incipiunt ut o sapi-
entia. o rex gentiu. & his similes. uelut in quoda buuo
inter ptu & ei plagin consistunt. eo qd tono diapente
omn sup uadunt. diatesseron u[el] inferius in quibusdam
habent. in quibusda minime. Sed frequentior usus in
subiugali preualuit. qa eimodi cantilena aliquiens
non solu diatesseron sed & diapente inferius habere
inuenit. ut in illa antiphona o rex gl[ori]e. in illo loco.
sp[irit]u ueritatis. Sed hoc apud quosda. quia quia illi non
errent. q[ui] cas duntaxat que diatesseron inferius n[on] ha-
bent ad ptu inflectunt. P[ro]p[ter] hui[us] modi aliosq[ue] deuot[us]
erroru anfractus debet petitus cantor caute inspice-
re. utru cantus regulari ordine a suo finali incipiat.
an legitime currat. neqd naturali uiciata qualitate
absoru fiat. si rata tonor semitonioruq[ue] dimensio-
ne bene conueniant. ne extra meta inferius aut
superius canendi exordiu sumat. si ad finale suum

recto suae legis tramite recurrat. qui finales illius toni & illud
existant. Finales q̄ sunt. lychanosypaton. ypatemeson.
parypatemeson. lychanosmeson. Omnis q̄ p̄ti & subiugalis
ei' idē p̄mi & scdi toni melodia. lychanosypaton auctoritate
refigitur ac finitur. deuteri uero eiusq̄ subiugalis idē terti ac
quarti ypatemeson regit ac finit. tertius cū suo subiugali idē
quintus cū sexto par ypatemeson regit & finit. quartus
cū suo subiugali idē septim' cū octauo. lychanosmeson
sono regit & finitur. & hec ē eorū regula ad qd̄ libet incho
andū. ut nec sup̄ quintū superiorē. nec infra quintū
inferiorē locū aliquando incipiant. sed int̄ eas octo uoces
uel aliquando nouē inicia sua cohibeant. Notandū uero
est. qd̄ quinto semp̄ loco superioribus cū inferioribus
finalibus quedā talis concordia est. ut aliqua melo
diis quasi regulariter inueniantur finire. uelut hoc
responsorium. Factū est dū tolleret dñs helam. Quod
quidem regulariter incipiens. sed extra regulā ultra
nonū indecimū sonū ascendens. nequāquā terminat
in lychanosypaton finali. sed in mese ei' sociali. Eodē loco
claudit resp̄ Terribilis ē. & cōmun' Cantabod'. Hoc socialitatis
fedus ^{obtinēt} lychanosypaton cū mese. ypatemeson cū para
mese. parypatemeson cū trite diezeugmenon. lycha
nosmeson cū paranete diezeugmenon. Cū inferiorib'
q̄q̄ quartis & quintis quibusdam parē uidentur habere
habitudinē. quāuis hoc magis ad inicia illoꝝ quā ad
finē pertinere soleat. maximeq̄ ad hoc qd̄ uocatur
organizare. fit autē miro modo. ut idem finales

non solū inq̄nt
sociales. uerū et
cōparet. ut quē
& cōmata infini
constant sepi
tropus fuit aut
diligentius in
inueniat. ita. u
transponat. leg
code uelut infi
ut pleraq̄ mela
incepta min' con
ploca. a superu
minutione detu
honeste. Ut enī
hec ponunt ex
Syon renouaber
Si enī has antiph
meson que ē G
dū semitonū q̄
Sicut q̄rtū locū
semitonio inf
hoc ē paranete
tlenā absq̄ su
finalis sui cōpa
ut p̄ti socialis d
cū se modi an

non solū in quāntis ut dixim⁹ regionibus suos habere uideant⁹
 sociales. uerū etiā in quārtis superiorib⁹ locis inuenire sibi
 cōpares. ut quē admodū mēbra cantionū que sunt cola
 & cōmata in finalib⁹ & in quāntis locis. ita parsin & thesin
 consistant sepius in quartis. **A**mplius autē. qd̄ omnis
 tropus siue authenticus sit siue plagis. si quāto a finaliloco
 diligentius intueat⁹. mira ac diuina quedā concordia
 inueniat⁹. ita. ut si quis cant⁹ a finali suo in quārtū locum
 transponat⁹. legitime sub eodē m̄ uel tono currere. & in
 eodē uelut in finali regularit̄ desinere uideat⁹. adeo
 ut pleraq; mēla ab ipsis finalib⁹ seu dextra leuaq; apte
 incepta min⁹ conueniant p̄pt̄ semitonia que desunt
 p̄loca. a superiorib⁹ ū inchoata absq; ullius sōni di
 minutione decurrant modeste. finiantq; in socialib⁹
 honeste. **U**t enī hoc clarius elucescat. ex quarto tono
 hec ponunt⁹ exempla. **A** factus sū sicut homo. **O** mors erom.
Syon renouaberis. **S**yon noli timere. **V**ade iā & noli p.
Si enī has antiphonas tercio a finali loco idē a bychanos
 meson que ē **G** incipere uolueris. in modulando deficiis.
 dū semitonū qd̄ in his cantari solet a p̄to loco n̄ inuenis.
Si autē quārtū locū attendas idē mese. ac in p̄posito p̄mū
 semitonia in synemenon deinde tono. tercio sic loco
 hoc ē paranetes synemenē easdē inchoaueris. totā can
 tilenā absq; sui lesione uidebis decurrere. donec ad
 finalis sui cōparē idē mese que scdm̄ quāntū locū etiā fina
 lis p̄ti socialis dicit⁹ eā contingat in fine puenire. Similit̄
 eiusdē modi antiphonas ad te dominē leuāui & ex egypto

uocari. si a finali ordi cendas. min' apte in medio cūenire ui
debis. Si aut' q̄rto loco idē mese inceperis. absq̄ neumarū dispen
dio modulatur. donec ibidē finē sortiānt. Qd q̄dā min' in
tuentes. magis has & hui' modi putant septimo quā q̄rto regi.
quāquā n̄ negent eas finē in q̄rto sortiari. Idem neumarū
defect' in cōmuniōne Beat' seruus que ē tēti toni puenire uidet'
nisi a bypatemeson in mese transponat'. Non minimū etiā
aplerisq; errat' in his antiphonis. antemē n̄ ē formatius d's. &
ex q̄ facta ē uax. q̄ putant eas in p̄ncipio debere septimo tono
regi. p̄pt' similitudinē cantilene quā uident' cū superiorib;
in incio habere. cū aptissime ostet eas dē & ab ipso p̄mi toni
finali congrue incipere. & legitime p̄ dyastemata & syste
mata currere in q̄rtis uel q̄ntis locis. regularitq; in eodē
finali t̄minū sortiari. In octauo q̄q; tono si illa cōmuniōne
defructū a finali cantare inceperis. in medio min' apte con
uenire p̄ sua lymmata idē semitonia cognosces.

Si u' post duos tonos & unū semito
niū q̄rto loco eā ordi' fueris. totā cantilene hui' seriem
ordinabili p̄gressionē senties ad socialis sui finē p̄tin
gere. Id ipsum in q̄ntis locis solet euenire. Verbi grā.
Nisi enim he antiphone alias oues habeo & Dñe q̄ operatis
quesunt sexti toni in q̄ntū locū transponant'. hoc ē
ap̄ bypatemeson in t̄die zeugmen'. neq; quā unre
gulari monochordo seruare poter' ordinem suum.
Hec pauca p̄ exemplis sunt posita. Ceterū
ut in hui' modi defectiōib; solet necessario synemen
in superiorib; aliq̄ndo suffragari. ita n̄ nūquā uidet'

refragari. in his du taxat cantib; q; in inferiorib; p; synemē
 occurrunt. cui uicē in superiorib; subplete nequeunt.
 Sed hoc aliquando. n̄ sep̄. Hoc u; in talib; ē obseruandū. ut si
 cant; a finali incipiat. q̄to loco nichilomin; incipiat. sin
 aut; inferius uel superius. q̄to loco ibi a finali. toto hic ordiat
 a q̄to sociali. Oportet etia illud osiderare. ut cū in omnib;
 subiugalis tonis ascensus usq; in diapente & ultra subpetat.
 prius q̄q; in non u; sonū in talib; ascendere ualeat. & tres alii autentici
 tertius uidelicet & quintus & septim; in locū regularit; sibi ordinatū
 deficientib; neruis min; pueniant. doct; cantor; q̄tens id ratio ex
 poscit. inferius redeat. & p octaua loca uoces resumat. q̄s in supe
 rioribus non inue; nerit.
Hec ē autē regula q̄tunda ueterū. in p̄scriptis cantib; aliq;
 n̄ bene currentib; q̄tuor; finalib; q̄tuor; sociales assumunt.
 Sed cū om̄s musica q̄tuor; tantū finales cē testent; quoz
 lege om̄s octo modoz cantū regant; in uioy sollertie
 melius uisū est huiusmodi cantū quasi reuera p; negligentia
 deprauatos certis locis corrigi. & suo ordine cantari.
 quā p̄ in eor; transpositionū loca uagari. ne q̄tuor; fina
 lib; q̄tuor; cōpares addendo. octo finales habere ui
 deantur. ac p̄ hoc sedecim modos qd̄ nulla ratio admittit
 habere conuincant; Restat q̄ ut om̄a deprauata emen
 dent; & p̄p̄a loca sortiant; Responsoriū enī factū ē.
 emendandū ē in eolo. in celū heliseus. & pater mi.
 Sic enī canendū ē. factum ē dū toll; d̄sheliā p̄urb; in ce
 lum he; eliseus clamabat di; cens. pater mi.
 Responsoriū aut; terribilis ē corrigendū ē ibi. domus
 dei & porta ē celi. Apparuit autem. ibi.

medio euenire u
 p̄neumarū dispo
 Qd̄ q̄dā min; in
 noqua q̄to regu
 Idem neumaru
 om̄ puenire uo
 om̄mū etiā
 ē formatū d̄s. d̄
 ere sep̄umoto
 n̄ cū superiorib;
 & ab ipso p̄mit
 hastemata d̄
 ularitq; in eodē
 illa cōmumoni
 ediom̄i apte co
 gnosces.
 & unū semit
 lenehui; serien
 lū suū finē p̄n
 enire. Verbig
 & d̄ne q̄opera
 ponant; hoc ē
 neq̄quā unre
 tinem suū m
 ista. Ceterū
 riosynemē
 inūquā uicē

inconuuiuio me

aa d d

o cum fra tribus tuis.

Communio autē cantabo. sic ē canenda. Cantabo dō mino
qui bo f nā tribuit. Illa ū cōmunio Beatus seruus. ibi
corrīgenda est. inueniē rī uigil am dico uobis sup omā.

Antiphonē ū fact sū & omōs ceterēq. hui' modi. nec transpositio
ne indigent nec emendatione. tantū sīderet q̄a ubi q̄dā semi
tona p quib' maxime in his errat uolunt admittere.
equisonū magis debent habere. ut ibi. Sinē adiutorio.

Illā autē antiphona alias oues habeo aut ad octauū
tonū ē canenda. & in scdā syllaba que ē li uirgula non
flexa ponenda. aut scdā sextū his ē in locis emendanda.

Ad dūcē rē & uocē mēā and & fiet unū ouilē.

A D ne qui operati sunt. in eoloco. in taberna culō tuo.

Hec & alia eiusmodi doctus canor considerans. ubi o
portet decent & congrue corrīgat. & quēq. cantum
suo modo. suo ordini. suo finali potius quā uario
transpositionū & socialium errori attribuat.

Sed quantum uocū in tuallo singuli **DE DIFFERENTIIS.**
autentici uel laterales eorū supra uel infra distent in dif
ferentiis suis. uel quā ad ultimā scloꝝ am syllabā habitu
dinē seu spacioꝝ dimensionē habeant. melius ostendem.
cū in ipso tonoy libello suis in locis id explicare curabi
mus. quia artius memorie cōmendat. quicquid p oculis
habeatur. Hoc tamē inter breuit notandū est. qd om
nis principalis sonus siue ille sit autentici siue plagis
cuiuslibet. semp a finali suo in quē regularit desinit
incipiat. differentie uero que ornatus causa per uoy

cantorū pla
uicuisq. to
primū loc
siq. inferu
q̄. pximo
pat. q usq.
is quasi quic
parte sui diff
fferentias.
nedū quis uer
quo sapienter
onē que id q
nem nichil al
ica cantus ue
tensione siue
suau acconco
quāquā nos re
debere arbitre
namus per or
alterq. melū
Siqua ū diffin
catur. finis
& moduli. ac
constituti. u
In quib' magi
quā signific
culus a mod

& cōmunionē repositis incipit singulorū tonorū appositum
mus. quatinus rudi cantori facilior uia pateret intelle
gendi. Ceterū siq̄scantus contra legē finaliū ortus ince
perit. uel alit̄ contra regulā in processū se uariat. nec
debito fine occurrerit. ita ut ab uno tono ordiat̄ & in
alio finiāt̄. hic talis magis notus quā legitimus ē iudi
candus. & ut sup̄dictū ē diligenti emendandus. Quāpp̄
non solū hec atq; alia huiusmodi uitia incantionibus
sunt p̄cauenda. uerū etiā puigili obseruandū ē cura.
ut attendas in incantibus ubi breuiores ubi etiā metiende
sunt p̄ductiores. ne apti & minime diu p̄feras. qd̄ di
utius & p̄ductius p̄tinere statuit magister talis aucto
ritas. Neq; em̄ audiendis sunt. q̄ dicunt sine ratione om
nino consistere. qd̄ incantu apto numer̄ositatis mora
nunc uelociorē. nunc ū facim̄ diutiorē. Si grammaticus
quilibet te reprehendit. cū in uersu eoloci syllabā corri
pias ubi p̄ducere debeas. nulla alia causa naturaliter
existente. cur magis eā p̄ducere debeas. nisi quia anti
quorū ita sanxit auctoritas. cur n̄ magis musice ratio
ad quā ipsā uocū rationabilis dimensio & numerosi
tas p̄tinet. si succenset q̄dā modo. si n̄ p̄ qualitate lo
corum obserues debitā quantitātē morarum.
Si aliquando te offendere potuit male placitū qd̄ ē extra
te. quanto magis qd̄ est infra te. Non enim grammati
ca sed musica hominē consistere p̄cepim̄. Quod ut
ut r̄ uerū admissimi uerbis utar. quisquis in se ipsū
descendit intellegit. Ideo ut in metro certa p̄fectu